

De (revolutionaire) reputatie als keurslijf

'Les extrêmes se touchent', zo heet deze prent van een arme man die een rijke man vuur geeft, ergens rond 1830 (Rijksmuseum Amsterdam).

waardig? Zijn er persoonlijke brieven overgeleverd?' wil een van de dames weten. Sens' bekennt hierop geen antwoord te kunnen geven. Haar boek is een reconstructie van Van den Bosch' publieke leven, geen biografie. De geraadpleegde archieven omvatten honderden meters. Helaas bevonden zich daaronder geen dagboeken of memoires. Op de terugweg filosoferen we over de mogelijke achterliggende redenen daarvan. 'Zou het om bewuste vernietiging kunnen gaan, een poging om zijn postume reputatie in eigen hand te houden?' oppert Sander. Sens vertelde dat Van den Bosch de belichaming was van het maakbaarheidsideaal van de Verlichting. Hij beschouwde zichzelf als de norm en was ervan overtuigd dat ook de aan hem toevertrouwde armen daaraan konden voldoen. 'Hij creëerde dus een publiek zelfbeeld en het ligt dus voor de hand dat hij de onwelvoeglijke elementen daaruit liever zoveel mogelijk wegpoetste,' gaat Sander verder. Ik beaam dit: 'Het gebeurde ook vaak in de vele politieke autobiografieën die na de revolutie verschenen. Die fungeerden nogal eens als een politieke zelfrechtvaardiging achteraf, om de eigen rol minder militant te doen lijken. Ik herinner me een notitie van Maurits van Lennep in zijn biografie van zijn grootvader, de voormalige revolutionair Cornelis van Lennep. Volgens hem waren persoonlijke papieren uit de revolutietijd na 1813 massaal naar de papiermolen gebracht.'

Zaterdagavond in de Amsterdamse Stadsschouwburg zien we bij Freud van Ivo van Hove dat dit manipuleren van de publieke kennis over de eigen biografie van alle tijden is. Rook slaat ons vanaf het podium in het gezicht als de acteur die de rol van Freud vertolkt zijn persoonlijke papieren verbrandt om alle bewijzen die zijn genialiteit ondermijnen te wissen, en toekomstige biografen de pas af te snijden. 'Jezelf verkopen', en de ander 'ophemelen of neersabelen', is nu meer dan ooit aan de orde van de dag dankzij de sociale media, lees ik hetzelfde weekeinde in een interview in *NRC Handelsblad* met de Oekraïense onderzoeker Peter Pomerantsev die bij de London School of Economics werkt. Wees alert op nepinformatie, waarschuwt hij. Biografisch gerichte historici weten als geen ander hoe de opzettelijke verhaspeling van feit en fictie werkt – expertise waar de democratie iets aan heeft.

Het is 25 september. Onderweg naar Frederiksoord in Drenthe knijp ik mijn ogen halfdicht om de moderne verkeersborden langs de oude provinciale wegen niet te zien. Maar het contrast tussen toen en nu dat ik wil wegdenken is te groot. Waar hier vlak na de Franse tijd geherhuisveste zwervers en paupers uit de stad op de akkers werkten, arriveer ik in wat tegenwoordig een symbool van luxe is, een Mercedes-Benz oldtimer. Hij is van Sander, die mij rijdt. We bezoeken het nieuwe Museum de Proefkolonie, waar de boekpresentatie plaatsvindt van Angelie Sens' *De kolonieman*: een studie naar Johannes van den Bosch (1780-1844), de stichter van de landbouwkoloniën van de Maatschappij van Weldadigheid. Hij is volgens Sens als volksverheffer een verbindende schakel tussen de verlichte idealen van de laat 18de-eeuwse revolutie en het beschavingsoffensief van de burgerlijke elite van de 19de eeuw. Binnengekomen in het zaaltje zien we dat we op deze herinneringsplek aan armoedebestrijding in een gezelschap terecht zijn gekomen dat allesbehalve behoeftig oogt. De liefst veertig aanwezige nazaten van Van den Bosch vormen niettemin een levende verbinding met Nederlands' revolutionaire verleden. Na de stichting van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden zijn ze geadeld. De maatschappelijke prestaties van hun voorvader vervullen hen met zichtbare trots. Maar ze willen van Sens ook meer horen over de man privé. 'Hoe was zijn verhouding met zijn echtgenote, was die gelijk-

Edwina Hagen is als historicus verbonden aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Als specialiste van de 18de eeuw publiceerde zij onder meer *President van Nederland. Rutger Jan Schimmelpenninck, 1761-1825* (Balans, 2012). In deze column schrijft ze over de revoluties van de 18de eeuw, en hoe die in het nu voortleven.

